

НАРОДНІ ХУДОЖНІ РЕМЕСЛА ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Художні ремесла і промисли здавна відігравали важливу роль у формуванні культурних традицій в Україні. Їх відродженню та розвитку в умовах становлення суверенної держави, збереженню традиційних осередків народних художніх промислів сприяють Закон України «Про народні художні промисли», Указ президента від 6.06.2006 р. «Про заходи з відродження традицій традиційного народного мистецтва та народних художніх промислів в Україні».

Окремі аспекти підготовки учнівської та студентської молоді з художньої обробки матеріалів і народних ремесел досліджували Л. Оршанський, В. Титаренко, М. Курач, В. Моштук та ін. Проте питання навчання майбутніх майстрів народних ремесел у центрах професійно-технічної освіти не знайшло належного відображення у наукових публікаціях.

Мета статті – обґрунтування доцільності підготовки фахівців з народних художніх ремесел у центрах професійно-технічної освіти Тернопільщини.

Завдання статті: 1. Уточнити сутність поняття «народні художні ремесла». 2. Визначити спеціальності і професії, за якими здійснюється підготовка фахівців народних художніх ремесел на Тернопільщині.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що термін «народний» вказує на належність народові, країні; властивість або відповідність духові народу, його національним особливостям; створений народом [1, с. 578].

Ремеслом називають дрібне виробництво готових виробів, що базується на ручній техніці за відсутності виробничого поділу праці [1, с. 1024], або під ремеслом розуміють працю без натхнення і творчості. Поняття «промисел» трактують як процес добування засобів існування (полювання, ловля, збирання тощо) або заняття яким-небудь ремеслом з метою добування засобів існування, дрібне ремісниче виробництво [1, с. 978].

Якщо йдеться про художні ремесла та промисли, то, у першу чергу, підкреслюють, що вони стосуються мистецтва відтворення дійсності, евристичності, вироблення декоративних деталей й декоративного оформлення предметів побуту [1, с. 1356].

Під поняттям «художні промисли» розуміють форму народної творчості з виробництва декоративних виробів, що використовуються у побуті й інтер'єрі, для оздоблення одягу. У Вікіпедії [3] зазначено, що народні художні промисли, народні ремесла – це різноманітні культурні техніки виготовленням сувенірних або господарських виробів із звичайних підручних матеріалів з використанням нескладних побутових інструментів. Цей вид промисловості відрізняється можливістю креативного підходу до роботи за допомогою власних умінь і кмітливості. Готові вироби мають не лише естетичне, але й побутове значення для практичного застосування.

Згідно Закону України «Про народні художні промисли» [4], народний художній промисел – творча та виробнича діяльність, метою якої є створення художніх виробів декоративно-вжиткового призначення, що здійснюється на основі колективного освоєння і спадкоємного розвитку традицій народного мистецтва у певній місцевості в процесі творчої праці майстрів народних художніх промислів. Осередком народного художнього промислу називають територію, у межах якої історично склався і розвивається відповідно до самобутніх традицій, народний художній промисел.

Підсумовуючи наведені трактування, можемо стверджувати, що народні художні ремесла України – дрібне виробництво готових виробів мистецького характеру, створення декоративних деталей й декоративного оформлення предметів побуту, які відповідають духові народу, його національним і регіональним особливостям, українським традиціям.

Народні художні промисли здавна були поширені й на Тернопільщині. Ще з XIX–XX ст. на Тернопіллі були розвинуті ткацтво і килимарство, вишивання, витинанки, гончарство, ковальство, різблення по дереву, лозоплетіння і рогозоплетіння, декоративний розпис, писанкарство та ін.

Найбільш розвиненими видами народних художніх промислів на Тернопільщині було ткацтво та килимарство. Свого часу продукцією ткацтва та килимарства славилися Заліщицькі та Збараські мануфактури. Центрами розвитку ткацтва були м. Бучач (виробництво гобеленів), с. Вишгородок Лановецького р-ну (килими з рослинним орнаментом).

Ткані доріжки, оздоблені смугастим орнаментом і сьогодні виготовляють у с. Раковці Збараського р-ну, с. Іловиці Шумського р-ну, с. Медині Підволочиського р-ну, с. Вікно Гусятинського р-ну та в деяких інших населених пунктах. За твердженням дослідників [2] нині на Тернопільщині є декілька центрів ткацтва та килимарства, зосереджених у Підволочиському, Збараському, Шумському, Лановецькому і Борщівському районах.

Художні промисли Тернопілля славилися також гончарством (містечка Бережани, Борщів, Буданів, Заліщики, Копичинці, Микулинці, Скалат, Струсів та ін.). Гончарними центрами були села Вишнівець, Залісці, Великий Кунинець Збараського р-ну; с. Сураж Шумського р-ну; с. Гончарівка Монастирського р-ну, с. Товсте Гусятинського р-ну.

Плетені з лози та рогами вироби виготовляли в селах Кременецького, Збараського, Бучацького, Шумського районів. Відомими центрами плетіння є села Росохач Чортківського р-ну; с. Гадинківці Гусятинського р-ну; с. Лазарівка, Олеша, Яргорів Монастирського р-ну; с. Колодубка Заліщицького р-ну.

В області розвивалися деревообробні ремесла. Свого часу центрами культової різьби були села Улашківці Чортківського р-ну, та Золотий Потік Бучацького р-ну, села Козівського, Теремовлянського, Монастирського районів.

На теренах Тернопільщини створював дерев'яну і кам'яну скульптуру І. Пінзель, виставка творів якого у 2012 р. відбулася в найбільшому музеї сучасності – Луврі. Добре відомі в Україні і скульптурні композиції Тернопільського різьбяр В. Лупійчука.

Сьогодні наслідування традицій і розвиток художніх ремесел частково здійснюються у центрах професійно-технічної освіти області. У цих закладах навчання майбутніх кваліфікованих робітників здійснюється за окремими спеціальностями, що відповідають видам декоративно-вжиткового мистецтва:

□ Тернопільське вище професійне училище технологій та дизайну (професії: виробник художніх виробів з дерева, виробник художніх виробів з лози, столяр з виробництва художніх меблів, столяр паркетник).

□ Тернопільське вище професійне училище № 4 ім. М. Паращука (професії: паркетник, столяр).

□ Тернопільський центр професійно-технічної освіти № 1 (спеціальність «Моделювання та конструювання виробів народного вжитку», освітньо-кваліфікаційний рівень «Молодший спеціаліст»; професії: паркетник, столяр).

□ Кременецький професійний ліцей (спеціальності: вишивальниця, паркетник, столяр).

□ Професійно-технічне училище № 34, с. м. т. Коропець (професії: виробник художніх виробів з дерева, столяр, паркетник).

□ Професійно-технічне училище № 26, м. Бучач (професії: коваль ручного кування, столяр, паркетник).

□ Державний навчальний заклад «Підволочиський професійний ліцей» (професія: столяр).

□ Професійно-технічне училище № 5, с. м. т. Вишнівець (професія: столяр).

□ Товстенський професійний сільськогосподарський ліцей (професія: тесляр).

Наведений перелік професій, за якими здійснюється та Тернопілля підготовка робітників, дозволяє стверджувати, що лише у 5 закладах професійно-технічної освіти навчають майбутніх робітників, які можуть працювати безпосередньо у сфері народних ремесел, за спеціальністю: моделювання та конструювання виробів народного вжитку; за професіями: виробник художніх виробів з дерева, виробник художніх виробів з лози, столяр з виробництва художніх меблів, коваль ручного кування, вишивальниця. Частково навчання основ художньої обробки деревини, у тому числі, за традиціями народних ремесел, здійснюється у процесі підготовки робітників за професіями: столяр, паркетник, тесляр.

Власні пошуки й аналіз сучасного стану народних ремесел, здійснений науковцям [2; 5; 6], дають підстави визначити такі основні проблеми:

□ занепад мистецьких осередків у більшості регіонів;

- руйнування практично всієї матеріально-технічної бази підприємств народних художніх промислів;
- продукування низькопробних виробів, далеких від народної традиції, які витісняють з ринку автентичних носіїв етномистецької спадщини;
- втрата традиційних ринків збуту готової продукції;
- позбавлення основної маси народних майстрів робочих місць і соціального захисту, права на творчу працю та пенсійне забезпечення, передачу унікальних художніх традицій молодому поколінню;
- призупинення активної підготовки молоді зміни, фахівців, занепад і закриття шкіл майстерності;
- руйнація мережі спеціалізованих навчальних закладів, у тому числі, системи професійно-технічної освіти, як важливої середньої ланки підготовки кваліфікованих фахівців.

Висновки. У контексті виокремлених проблем народних художніх ремесел можна констатувати потребу в збереженні та розвитку спеціальностей, спрямованих на підготовку в центрах професійно-технічної освіти Тернопільщини кадрів для поширених у регіоні напрямів декоративно-вжиткового мистецтва (різьблення по дереву, ковальство, вишивання, художнє плетіння з лози та ін.). З метою вдосконалення навчального процесу у згаданих центрах, які у складних умовах сьогодення здійснюють підготовку учнів – майбутніх фахівців народних художніх ремесел, необхідно здійснити розробку дидактичного забезпечення для учнів, викладачів і майстрів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Г. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.
2. Народні художні промисли Тернопільщини // Мистецька сторінка. – Режим доступу : <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=291>
3. Народні художні промисли України. – Режим доступу : [http://uk.wikipedia.org/категорія: народні промисли](http://uk.wikipedia.org/категорія:народні_промисли)
4. Про народні художні промисли : Закон України : із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 3.02.2004 року, від 16.10.2012 року. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012547.html
5. Прусак В. Ф. Розвиток художньо-промислової школи на Буковині в XIX–XX ст. / В. Ф. Прусак, С. Й. Навротний // Науковий вісник: Сучасні теоретичні розробки в деревообробному і меблевому виробництві : збірник науково-технічних праць. – Львів : УкрДЛТУ. – 2002, вип. 12.5. – С. 186–190.
6. Українська культура та реалізація державної політики в культурній сфері : аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2005 рік. – К., 2006. – С. 37–41.

Кривенький С.

НаукОВИЙ керівник – доц. Цідило І. М.

РОЗРОБКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ФРАГМЕНТУ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ПРОГРАМНИМ ЗАСОБОМ *SUNRAV BOOKOFFICE*

За останні десятиліття спостерігається істотне збільшення обсягів і складності навчальних матеріалів для середньої і вищої шкіл. Великі труднощі часто виникають при оперативній підготовці, виготовленні і поширенні навчальних посібників різних видів. Зазначені фактори негативно позначаються на якості підготовки суб'єктів навчання. У зв'язку з цим велику увагу приділяють застосуванню прогресивних методик навчання, у тому числі використання ІТ. Зокрема для створення і розповсюдження електронних версій навчальних видань у різних форматах. В першу чергу для виконання подібної роботи, необхідні висококваліфікованим фахівцям певної галузі знань спеціалізовані навички програмування, засвоєння яких відбувається, як правило за власною ініціативою із затратною значних зусиль, які в кінцевому не дають бажаного результату.

На сучасному ринку освітніх послуг досить таки успішне вирішення даного питання, на наш погляд, пропонують програмні продукти SunRav Software (*SunRav BookOffice*), що є комплексною, цілісною дидактичною, методичною і інтерактивною програмною системою, яка